

**L-EREZZJONI TAL-FRATELLANZA
TA' L-IMMAKULATA BIT-TITLU TA' LOURDES
FIL-PARROČČA TAL-QRENDI
(1 8 7 8 - 2 0 0 3)**

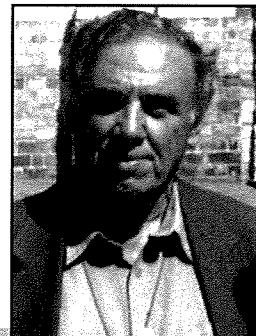
Grajjiet l-ewwel 34 Sena

Fil-Qrendi, qabel ma twaffqet il-Fratellanza ta' Lourdes, ma kienx hemm għaqdiet soċjali. L-irġiel kien jiltaqgħu f'xi hanut ta' l-inbid. Fil-ghaxija, kien ikun hemm dlam ċappu ma' kullimkien. Kulħadd kien jingħabar fil-hemda ta' daru. F'din il-kitba ċkejkna, sejrin nagħtu ftit tagħrif dokumentat dwar il-bidu tal-fratellanza ta' Lourdes u l-festa li f'dan ir-rahal kienet issir taħt dan it-titlu. Nagħtu wkoll ħjnej taċ-ċirkolu *Lourdes* li twaqqaf fil-Qrendi u l-ewwel passi għat-twaqqif tal-każin tal-banda. L-istorja shiha, li kieku jkollha tinkiteb, tiehu hafna iżżejjed fit-tul. Għalhekk, m'ahniex sejrin niktbu dwar dawn l-ġrajjiet b'mod li naslu sa żmienna. Dan it-tagħrif hu ta' l-ewwel 34 sena. Xi hadd, 'il quddiem, ikun jista' jkompli minfejn tieqaf din il-kitba.

Ir-Rikors tal-Kappillan Xuereb

L-origini tal-fratellanza jehodna lejn żmien il-kappillan Dun Pietru-Pawl Xuereb (1869-1882), qassis mill-Isla. Il-ġrajjiet tal-Qrendi jibdew meta kienu għadhom ma għaddewx għoxrin sena minn meta l-Madonna kienet dehret liċ-ċkejkna Bernadette Soubirous fil-grotta ta' Massabielle f'Lourdes. Il-qima lejn il-Madonna taħt dan it-titlu ta' Lourdes kienet bdiet tinfirex minnufi mad-din ja nisranija. Is-Santwarju ta' Lourdes beda jsir magħruf dejjem iżżejjed sakemm kellu jsir l-aktar wieħed importanti fost is-santwarji kollha tad-din ja nisranija.

Il-kappillan Xuereb xtaq li, fil-parroċċa tal-Qrendi, tidhol din id-devozzjoni lejn il-Madonna ta' Lourdes. Hu xtaqha bhala radd il-hajr lill-Madonna. Fil-fatt, il-kappillan, f'żgħożitu, inhakem minn marda li hassbitu hafna. Hu talab lill-Madonna. Fiha sab il-faraġ u akkwista l-fejqan. Fl-1877 Xuereb ikkummissjona pittura tal-Madonna ta' Lourdes lill-pittur Ĝużeppi Bonnici. Din il-pittura saret, u l-lum din ix-xbiha qiegħda fis-sagristija tal-knisja parrokkjali. Ftit xhur wara, l-istess kappillan ikkummissjona pittura oħra

Alexander Bonnici

O.F.M.Conv. H.E.D., S.Th. L. Ph.B.

tal-Madonna ta' Lourdes għand l-istess pittur, dik li l-lum tinsab fuq l-arta tal-Fratellanza ta' Lourdes. Imma d-devozzjoni setghet tqum u tinżamm ħajja bis-sahha ta' l-erezzjoni ta' fratellanza. Għalhekk, il-kappillan għamel rikors lill-Arcisqof Carmelo Scicluna, isqof ta' Malta, biex titwaqqaf fratellanza taħt dan it-titlu. Il-kappillan nnifsu ha hsieb jifformula l-istatuti sabiex dawk kollha li jinkitbu fil-fratellanza jkunu jafu b'liema dmirijiet kienu qed jinrabtu.

1878: L-Erezzjoni tal-Fratellanza

L-Arcisqof Scicluna laqa' r-rikors tal-kappillan Xuereb u, fil-21 ta' Jannar ta' l-1878, waqqaf skond il-ligħiġiet tal-Knisja l-fratellanza tal-Madonna ta' Lourdes. Malajr kien hemm l-ewwel fratelli. Dawn tefġu ghajnejhom fuq l-ahjar statwarju fil-kartapesti. F'Malta, ma kienx hawn ahjar minn Karlozz Darmanin, li kien imħarreg sewwa f'din l-arti. Malta kienet miż-ghuda bi statwi li kienu harġu minn idejn dan is-Senglean. Din l-istatwa tlestit fl-istess sena ta' l-erezzjoni tal-Fratellanza. Barra minn hekk, it-tieni pittura ta' Ĝużeppi Bonnici tqiegħdet fuq artal li l-fratellanza għiet mogħtija f'idejha.

Il-kappillan Xuereb għażel lil San Filippu Neri

bhala l-protettur tal-fratellanza. Għalhekk, l-istatwarju Karlozz Darmanin ingħata wkoll il-kummissjoni li jaħdem għall-Qrendi statwa ta' San Filippu Neri li hallas għaliha Filippu Psaila mlaqqam ta' Bieža. Din ma damitx ma saret. Fl-ewwel snin tal-fratellanza, kienet issir il-festa ta' dan il-qaddis. Din l-istatwa kienet toħrog proċessjonalment flimkien ma' l-istatwa tal-Madonna ta' Lourdes.

Il-fratellanza fit-23 ta' April ta' 1-1878, ġiet aggregata mal-kongregazzjoni primarja taht t-titlu ta l-Annunzjata li hemm f'Ruma. Fis-7 ta' Mejju ta' l-1878, ġiet magħquda wkoll ma' l-arċisodalità ta' Sidna ta' Lourdes f'Ruma wkoll. Sabiex id-devozzjoni lejn il-Madonna ta' Lourdes tikber, il-kappillan Xuereb ha hsieb ifassal kurunella ta' tifhir lill-Madonna. L-isqof ta' Malta approvahielu. Baqghet tīgħi reċitata fil-Qrendi sal-ġurnata tal-lum.

Inkitbu l-ewwel fratelli u dħalu wkoll id-drawwiet li konna nsibu fi fratellanzi oħra jnnejha imxerrdin ma' Malta. Fosthom, insibu dik li r-rettur iġib fuqu l-midalja li fuqha tkun tidher il-Madonna ta' Lourdes. Sar ukoll salib b'kurċifiss tal-fidda li jintuża għal kull purċijsjoni. Barra minn hekk, hadu hsieb ukoll li jordnaw sett għandieri li jinħramaw fuq l-altar maġġur fl-okkażjoni tal-festa tal-Madonna. Inħadem ukoll standard b'lasta miksija bil-fidda.

Fi żmien l-istess kappillan Xuereb, il-Fratellanza hadet hsieb li jsiru sopraporta u purtiera biex jitqiegħdu mal-bieb ewlieni tal-knisja. Inħadmu għal fuq l-altar dawk li kienet jissejh kien karti tal-glorja: bit-talbiet jew qari li fl-imghoddi s-saċċerdot kien jgħid f'kull quddiesa.

Għal dawn l-opri għonja, li saru fi żmien ta' faqar, l-akbar

L-istatwarju Carlo Darmanin għamel l-istatwa sabiħa tal-Madonna ta' Lourdes fl-1878.

Dan ir-ritratt juri l-istatwa tal-Madonna ta' Lourdes meta ġiet l-ewwel darba l-Fratellanza fl-1878.

benfatturi kienet l-membri tal-fratellanza tal-Madonna ta' Lourdes. Imma l-kappillan innifsu ha hsieb biex, bi flusu u bi flus il-familjari tiegħi, isiru opri għonja fil-knisja parrokkjali tal-Qrendi. L-ghan tiegħi kien li dawn jitgawdew fil-festa tal-Madonna ta' Lourdes.

Kuruna għal fuq ras il-Madonna

Hawn, immorru ffit lura fis-snini. Fil-limiti tal-Qrendi, hemm knisja msemmija għall-Madonna tal-Hniena. Hi f'dik ix-xaqliba msejha Hal Lew. Wara li kienet giet skonsagrata mill-viżitatur apostoliku Mons. Pietru Dusina fl-1575, il-knisja bdiet tinbena mill-ġdid fl-1650. Għal xi żmien kienet meqjusa bħala s-santwarju marjan magħruf wara dak tal-Madonna tal-Mellieħha.

F'dik il-knisja kien hemm statwa tal-Madonna li, fuq rasha, kienet titqiegħed kuruna tal-fidda. Imma,

f'nofs is-seklu dsatax, id-devozzjoni kienet marret lura, u dik l-istatwa tal-Madonna tneħħiet mill-knisja. Fis-sena 1877, il-kappillan Xuereb kien l-amministratur ta' dik l-knisja. F'supplika li hu għamel lill-Arcisqof Scicluna, hu fisser li dik il-kuruna kienet saret inutli għal dik l-istatwa għaliex ma kinetx qed titqiegħed iż-żejjed fuq ras il-Madonna. Imma lill-Arcisqof hu qallu wkoll li, f'dik is-sena 1877, kien hemm il-ħsieb li ssir statwa tal-Madonna ta' Lourdes għall-festa tal-fratellanza li kien mixtieq li twaqqaf fil-Qrendi.

Dik l-kuruna tal-fidda setgħet isservi biex iż-żejjen ras l-istatwa li kienet sejra tīgħi kummissjonata lill-istatwarju Karlozz Darmanin. Għalhekk, il-kappillan għamel supplika lill-Arcisqof Scicluna biex jippermettilu jieħu dik il-kuruna tal-fidda

halli jqegħidha fuq ras l-istatwa tal-Madonna li kienet se ssir ghall-parroċċa. L-Arcisqof Scicluna, fit-18 ta' Ottubru ta' l-1877, tah il-permess mixtieq.

1879: Dwar il-bidu tal-Festa

Fratellanza mingħajr festa ma kienet tfisser kważi xejn. Għalhekk il-kappillan Xuereb, li thabat biex titwaqqaf il-fratellanza, ġadhem ukoll biex tīgi cċelebrata l-festa tal-Madonna ta' Lourdes. Fl-irħula fil-qrib, kien hemm parroċċi li kellhom iżjed minn festa wahda li kienu jiġu cċelebrati bil-kbir. Hu bizzżejjed li nsemmu liz-Żurrieq: b'Santa Katarina u tal-Karmnu, Hal Ghaxaq: b'Santa Marija u San Ġużepp, Hal Kirkop: b'San Leonard u San Ġużepp, u Haż-Żebbuġ : b'San Filep u San Ġużepp.

Sa iżjed minn mitejn sena sena qabel, kien hemm fil-Qrendi knisja msemmija għal *Santa Marija ta' Bieb ix-Xagħra*. Imma l-isqof Giovanni-Michele Balaguer, fit-18 ta' Setembru fl-1658, iddikjaraha skonsagrata ghax kienet fi stat hażin. Imbagħad, wara li ghadda żmien twil, l-Arcisqof Scicluna, fl-24 ta' Lulju ta' l-1877, hareg il-permess biex, fuq is-sit tal-knisja li kienet spicċat għal kollox, jinbena mezzanin. Dawk li hadu l-art u bnew mezzanin fuqha taw lill-kappillan is-somma ta' 350 skud. Oħrajn offrew hafna xogħol volontarju.

Dawk li offrew il-flus jew ix-xogħol volontarju, fl-1879, poġġew il-kundizzjonijiet tagħhom. Dawn kien:

- 1) mir-renta annwali jingħħataw hames skudi u tlitt irbajja biex jitqaddsu tliet quddisiet sempliċi skond l-intenzjoni ta' Ĝanni u Lucija Cutajar, bi tliet omelji fit-tridu ta' qabel il-festa tad-demm ta' Kristu. Din il-festa kienet tīgi cċelebrata fil-knisja parrokkjali tal-Qrendi
- 2) mill-istess renti, kienu jitqaddsu żewġ quddisiet kantati: wahda għal ruh Ubaldeska Farrugia u oħra għal żewġha Saver.

Lilna, tinteressana iżjed it-tielet kundizzjoni. Kienet għadha kif twaqqafet il-fratellanza tal-Madonna ta' Lourdes. Għalhekk, gie stabbilit li, wara li jinqatgħu l-ispejjeż kollha jiġu sodisfatti l-obbligi li kien hemm, dak li jifdal kelli jmur għall-ispejjeż tal-festa tal-Verġni Marija Immakulata, taht it-titlu ta' Lourdes, fil-Qrendi. Il-kappillan Xuereb ma riedx li biż-żmien, ikun hemm min ikollu xi pretensjonijiet fuq il-proprietà u r-renti ta' dak il-mezzanin. Għalhekk, hu talab lill-Arcisqof biex isir il-kuntratt pubbliku. Xtaq ukoll li l-amministrazzjoni tkun f'iddejn il-prokuratur tal-fratellanza ta' Lourdes.

Fil-25 ta' Awissu ta' l-1879, l-Arcisqof laqa' r-

rikors tal-kappillan. Il-kuntratt sar quddiem in-nutar Frangisku Caruana fid-29 ta' Awissu ta' l-1879.

Fl-artiklu 6 ta' l-istatuti, gie stabbilit li l-festa tal-Madonna ta' Lourdes tīgi cċelebrata fit-Tielet Hadd wara l-Għid il-Hamsin. Imma, billi din il-ġurnata ma taħbat qrib ta' l-ebda waħda mid-dehriet tal-Madonna f'Lourdes, fl-1880 saret supplika lill-Arcisqof Scicluna biex il-festa tīgi cċelebrata f'dak il-Hadd ta' Lulju li jiġi qabel il-festa tal-Madonna tal-Karmnu, li fil-kalenderju liturgiku nsibuha fis-16 ta' Lulju. Fil-fatt, fis-16 ta' Lulju ta' l-1858, il-Madonna dehret ghall-ahhar darba f'Lourdes. Is-supplika, lill-arcisqof, saritlu waqt viżta pastorali. Hu, fl-20 ta' April ta' l-1880, b'digriet li kitbu fil-Qrendi stess, ikkonċedielhom dak li xtaqu.

Solennità tal-Festa

Il-festa ta' Lourdes malajr bdiet tidher fost l-ewlenin tal-parroċċa. Fl-1872, qabel ma kienet twaqqafet il-fratellanza, l-ahwa Spiteri-Agius kienu rregalaw lill-parroċċa apparat ġdid tal-lama. Kien jintuża għall-Għid il-Kbir, fil-Kwaranturi, nhar Korpus u Santa Marija. Imma l-att notarili gie rivedut quddiem in-nutar Perod fis-27 ta' Lulju ta' l-1881, biex jidhol fih li dak l-apparat jintuża wkoll għall-festa tal-Madonna ta' Lourdes.

Il-kappillan Xuereb kien marbut hafna mal-festa ta' Lourdes. Għalhekk, hu ried li titqiegħed statwa ċekkna tal-Madonna ta' Lourdes fuq il-bieb tad-dar tiegħi wkoll. Mill-bidunett, deher li l-festa ta' Lourdes fil-Qrendi kienet sejra tibqa' tikber u kienet se tinholoq rivalità mal-festa titulari ta' Santa Marija.

Fis-26 ta' Lulju ta' l-1882, Pietru Asciak, f'testment quddiem in-nutar Mikilang Zammit, halla żewġ skudi u sitt irbajja biex jitkantaw l-ewwel u t-tieni għas-Suġġi fil-festa ta' Lourdes, il-Qrendi. Fl-istess ġurnata, Marjanna Asciak, f'testment quddiem l-istess nutar Zammit halliet-hi wkoll l-istess kapital ta' żewġ skudi u sitt irbajja għal dak li jinseg il-panigierku ta' dik il-festa.

Fl-1883, il-kappillan Xuereb spicċċa mill-Qrendi. Imma, iżjed, ma naqsux milli jsemmu triq għalih. Hafna snin iżjed tard tard, dawk li rabtu qalbhom mal-Madonna ta' Lourdes, ma naqsux milli jithabtu biex jissemmew toroq li jfakkruna f'dawk id-dehriet. Għalhekk, fil-Qrendi ta' żmienna, insibu toroq b'dawn l-ismijiet: Santa Bernardetta Soubirous (li hu kunjom Santa Bernardetta), il-Pirinej (il-muntanji biswit ir-raħal ta' Lourdes), Massabielle (il-post eż-żarru fejn dehret il-Madonna), Karlu Darmanin (l-istatwarju), Francesco Buhagiar (president tas-soċjetà *Lourdes*) u Mikkel Ciantar (li waqqaf il-banda *Lourdes* fl-1942).

Saru testmenti oħrajn li fihom dehret ir-rabta tal-Qrendi mal-Madonna ta' Lourdes. Fis-16 ta' Marzu

ta' l-1889, Pietru Magri haseb fil-festa fit-testment tiegħu li għamlu quddiem in-nutar Mikilang Zammit. Hu ħalla skud fis-sena (madwar tmien centeżzmi) ghall-festa tal-Madonna ta' Lourdes tal-Qrendi.

Salvu Cachia, fit-testment tiegħu tas-6 ta' Dicembru ta' l-1889, quddiem in-nutar Frangisk Caruana, juri devvozzjoni tiegħu lejn il-Madonna. Fit-testment nafu li, fil-knisja parrokkjali, kien hemm kwadru tal-Madonna ta' Lourdes. Dan ħalla legat biex issir in-novena ta' l-Immakulata Kuncizzjoni. Din tkun tikkonsisti f'disa' quddisiet semplicej bid-daqq ta' l-orgni u b'omelija fuq il-misteru ta' l-Immakulata. Cachia ddispona wkoll li dak li jifdal milli hu kien se jħalli fit-testment kellu jservi bħala sussidju ghall-ispejjeż tal-festa solenni tal-Madonna ta' Lourdes.

Minn Kappillan ghall-ieħor lejn tmiem is-seklu

Wara Xuereb, kien hemm il-kappillan *Dun Manwel Buttigieg*. Imma dan ma damx ħlief tliet snin (1882-1885). Imbagħad lahaq kappillan *Dun Karm Azzopardi*. Il-parrokat tiegħu kien wieħed ta' sentejn (1886-1888). Warajh, lahaq *Dun Frangisk Farrugia*, li dam erba' snin (1888-1892). Dan juri li f'ghaxar snin, il-Qrendi kellu erba' kappillani. Dawn ma hallexw isem fil-Qrendi. Imma, fi żmienhom ukoll, il-fratellanza ta' Lourdes baqgħet hajja. Il-fratelli baqgħu jiżdiedu. Bdew jiġu akkwistati wkoll bosta oġġetti li kien esklusivament ta' din il-fratellanza.

Iż-żmien twil tal-kappillan *Dun Alfons Tabone* (1893-1926) jurina li l-fratellanza kienet hadet ir-ruh sewwa. Nikola Magri, li kien il-prokuratur, fl-1894 fisser quddiem l-Arcisqof Pietru Pace liema kienet l-oġġetti tal-fratellanza. Jissemmej **sopraporta indurata, pertiera tal-ħarir, sopravalja, tapit, tliet gwarniċi ghall-karti-glorja u erba' biċċiet ta' damask aħmar ffjurit għal tizżjin fil-knisja.**

B'kitba ta' l-avukat G.Pullicino u tal-prokuratur legali Kostantin Fenech, tfisser b'mod ċar li l-oġġetti kien qed jingħataw f'idejn il-prokuratur. Il-kitba qiegħi ippreżentata f'isem il-fratellanza mill-kappillan Tabone fis-16 ta' Frar ta' l-1894. L-arcisqof Pace ta' l-approvażzjoni tiegħu fit-18 ta' Marzu ta' l-1894.

Dwar xi armar, gieli nħolqu xi problemi. Fl-1894, il-festa ta' Lourdes kienet qed issir b'solennità kbira fil-Qrendi. Skond it-tradizzjoni tal-festi tagħna, il-knisja parrokkjali kellha tużżell tal-lama u b'rakkmu għani fi. Il-fratelli ta' Lourdes kien hallu għal iż-żejjen minn nofs l-ispiża tiegħu. Kien qed jinħħam fil-knisja, fl-gholi fuq l-altar maġġur, għaż-żewġ festi ewlenin tal-parroċċa: Santa Marija Assunta u l-Madonna ta' Lourdes. Imma l-prokuratur tal-knisja, li kien *Dun Frangisk Bugeja*, iddispona kontra l-ftehim li kien hemm, li dak it-tużżell jinħam fil-knisja għall-festa titulari biss.

Għalhekk, il-prokuratur ta' Lourdes, li kien Nikola

Magri, inqeda bl-avukat G.Pullicino u l-prokuratur legali Kostantin Fenech biex jitressaq rikors quddiem l-Arcisqof Pace, halli kollex jirritorna kif kien qabel. Fit-22 ta' Jannar ta' l-1894, il-prokuratur legali Fenech għamel rikors quddiem il-kappillan Tabone. Fis-7 ta' Frar ta' l-1894, il-kappillan ta l-appoġġ tiegħu u, fis-16 ta' Frar ta' l-1894, ressaq rikors quddiem l-Arcisqof. Imbagħad, fil-5 ta' Marzu ta' l-istess sena l-arcisqof Pace wera b'digriet li hu kien jaqbel ma' dak li l-fratellanza ta' Lourdes kellha dritt għalih dwar l-armar tat-tużżell fil-festa tagħha wkoll. Id-digriet juri li t-tużżell kellu jinħam fil-knisja, mhux biss f'dik is-sena 1894, imma wkoll fis-snin kollha li kellhom jiġu wara.

F'dan iż-żmien ukoll, Ĝużeppa Magri għamlet testament quddiem in-nutar Frangisk-Ġorġ Schembri, fis-6 ta' Ġunju ta' l-1895. Fih, hi ddisponiet li erba' xelini (jigifieri 20č) mid-dħul ta' l-art tagħha f'Tat-Torba, imorru ghall-festa tal-Madonna ta' Lourdes.

Is-sena 1895 kienet dik meta xi persuni fil-Qrendi krew il-palazz tan-nobbi Spiteri-Agius fi strada Reale (Triq il-Kbira), u fih kienu jqattgħu ftit hin flimkien. Kien bħall-każin soċċali li ssejjah *Circolo Musicale Bellini*. Kien hemm l-Orkestra Bellini. Il-membri kieni jinteressaw ruħhom fizi-żewġ festi ewlenin tal-Qrendi: Santa Marija u ta' Lourdes. L-ewwel surmast kien Anton Pace. Imma kien għad fadal biex tibda l-Banda *Lourdes*, ghalkemm il-każin malajr issejjah *Casinò Lourdes*. Il-post tal-każin, iż-żejjed tard, inbidel. Sadanittant, fil-Qrendi, bdew jidħru xi niċċeċ mad-djar, bil-Madonna ta' Lourdes fihom.

Separazzjoni bejn ta' Lourdes u Santa Marija

Fl-1905, iċ-Ċircolo Bellini ma baqax jieħu hsieb il-festa ta' Santa Marija minħabba xi nuqqas ta' ftehim bejn il-membri u l-kappillan Tabone. Dan iċ-ċirkolu ha fuq spallejha il-piż tal-festa ta' ġewwa u ta' barra tal-Madonna ta' Lourdes. L-ewwel president kien Ninu Fenech. Il-viči-president kien Nikol Magri. Dan Magri seħħlu jwaqqaf l-ewwel orkestra minn fost il-membri tal-każin. Hafna minn dawk li kienu fiċ-ċirkolu mużikali kien fratelli ta' Lourdes ukoll.

Il-qagħda ma tbiddlitx sa l-1911. Imbagħad, mis-sena 1912, bdiet issir distinzjoni bejn l-armar li jżejjen il-knisja parrokkjali għal Santa Marija u dak li jżejjinha ghall-festa ta' Lourdes.

Nieqfu hawn bil-ġrajjet tagħna. Il-kappillan kien għadu Dun Alfons M.Tabone. Il-fratellanza ta' Lourdes bdiet taħbi biex ikollha l-armar tagħha għall-festa. Xi diffikultajiet ma naqsux. Kien hemm dawk li dehrilhom li ma kienx għalfejn issir din id-distinzjoni bejn Santa Marija u ta' Lourdes. Ma kelhomx idumu ma jinstabu benefatturi kbar ghall-festa ta' Lourdes. Dak kollu li kien se jsir kellu jibqa' għal ta' Lourdes biss.

Fl-1912, kienu ghaddew 34 sena minn żmien 1-erezzjoni tal-fratellanza. Iżjed tard, kellhom jiġu żminijiet koroh hafna. Il-fratellanza kienet sahansitra se tiġi soppressa, u mbagħad titwaqqaf mill-ġdid. Imma dawn huma snin li jehtiġilhom jiġu ttrattati bit-tul li jistħoqqilhom. Għalhekk, tkun meħtieġa kitba oħra għalihom.

Dak li hu importanti iżjed narawh fil-fatt li d-devozzjoni lejn Sidtna Marija ta' Lourdes ma qatgħet qatt fil-Qrendi. L-insara ta' dan ir-rahal baqgħu jħossu lill-Madonna qrib tagħhom dejjem iżżejjed. Lilhom, il-Madonna ġegħiġilhom qlubhom, u huma talbuha bil-qalb taħt dan it-titolu ta' Lourdes. Il-Qrendin ta' dawn l-ahħar 125 sena ntefghu f'rilejha kemm biex iroddulha ġajr fis-sabih tal-ħajja, kif ukoll biex jitkolhu ghajjnuna fi-żmien ta' taqlib u ta' qtigħi il-qalb.

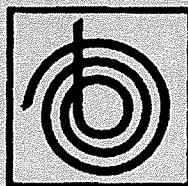
XI DOKUMENTI LI SAR UŻU MINNHOM GHAL DIN IL-KITBA TA' STORJA

- 1) Rikors tal-kappilan Pietro-Paolo Xuereb għall-erezzjoni tal-fratellanza ta' l-Immakulata Kunċizzjoni ta' Lourdes, u digriet tal-21 ta' Jannar 1878 ta' l-erezzjoni mill-Arcisqof Carmelo Scicluna
- 2) Statuti tal-Fratellanza ta' l-Immakulata Kunċizzjoni ta' Lourdes fil-Qrendi
- 3) Diploma tat-23 ta' April 1878 ta' aggregazzjoni mal-Kongregazzjoni Primarja ta' l-Annunzjazzjoni tal-Verġni Marija f'Ruma
- 4) Diploma tas-7 ta' Mejju 1878 ta' aggregazzjoni tal-fratellanza ta' Lourdes ma' l-Arcisodalitā ta' Sidtna ta' Lourdes f'Ruma

- 5) It-testment ta' Pietru Asciak, tas-26 ta' Lulju 1882, quddiem in-nutar Mikilang Zammit
- 6) It-testment ta' Marianna Asciak, tas-26 ta' Ġunju 1882, quddiem in-nutar Mikilang Zammit
- 7) It-testment ta' Salvu Cachia, tas-26 ta' Diċembru 1889, quddiem in-nutar Franġisk Caruana
- 8) It-testment ta' Pietru Magri, tas-16 ta' Marzu 1889, quddiem in-nutar Mikilang Zammit
- 9) It-testment ta' Ĝużeppe Magri, tas-6 ta' Ġunju 1895, quddiem in-nutar Franġisk-Ġorġ Schembri

BIBLJOGRAFIJA

- “Rikors u digriet bid-data 18 ta' Ottubru 1877, li juru li l-kuruna tal-fidda mlibbsa fuq ras il-Madonna hi bi dritt”, *Għaqda Mużikali Lourdes*, Festa 1997, 33
 “Il-Fratellanza tal-Madonna ta' Lourdes: 1878-2003” : Tagħrif fil-programm: *Akkademja Mużiko-Letterarja*: 11 ta' Frar, 2003: Knisja Parrokkjali - Qrendi
 Aquilina John B., “Tagħrif storiku dwar il-każin tal-Banda Lourdes”, *Festa Madonna ta' Lourdes*, 1981, 11-13
 Axiaq Pawlu, “Mezzanin fil-Pjazzetta ta' Bib ix-Xahra li dak iż-żmien kien numru 57-58 Strada Parrocchiale li llum numru 10 Pjazza San Mattew fir-rahal tal-Qrendi”, *Socjetà Mużikali Qrendi*, 1999, 89
 Idem, “Kuntratt Nutarili data 1881”, *I.c.*, Festa 2001, 142-143
 Lia Carmen, “Avvenimenti importanti fl-istorja bikrija tal-Casino Lourdes”, *I.c.*, 1997, 37-39
 Eadem, “120 sena mit-twaqqif tal-Fratellanza ta' Lourdes ġewwa l-Qrendi”, *Socjetà Filarmonika Lourdes*, Festa 1998, 85-87
 Zammit Paul, “Il-Każin ‘Lourdes’: L-ewwel Każin fil-Qrendi”, *Tifkira tad-90 anniversarju tas-Socjetà Filarmonika ‘Lourdes’*, 1985, pp.21,39,41
 Idem, “L-Ewwel Kumitat fl-1895”, *Ib.*, Festa 1990, 19-20

Balayn

APPLIANCES

5, Notabile Road, Mrieħel BKR 14, Malta • Tel: 2144 7356, 2144 8000

Żabbar Road, Fgura • Tel: 2180 7193, 2180 7194

119/120, Archbishop Str., Valletta • Tel: 2122 6208, 2123 7601

68A, Constitution Str., Mosta • Tel: 2141 4343

Fax: 2123 7601, 2144 2729 Spare Parts: 2149 0003

e-mail: etv@vol.net.mt

**Airconditioners, Chest Freezers, Display Chest Freezers,
 Display Coolers (Half & Full), Cold Beverages Dispensers,
 Mini Bars, Pastry Display Cabinet**

Personaggi li kellhom x'jaqsmu mal-Fratellanza tal-B.V.M. ta' Lourdes

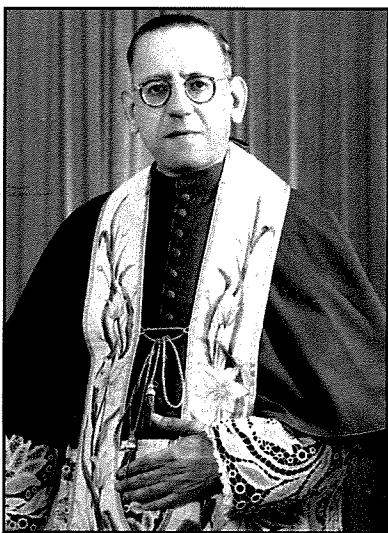

Papa Piju IX

Il-Konċepiment Immakulat ta' Marija huwa domma tal-Fidi Nisranija. Kien gie solennement definit mill-Papa Beatu Piju IX bil-Bolla *Ineffabilis Deus* tat-8 ta' Dicembru, 1854.

Pietru Pawl Xuereb hu l-fundatur tal-Fratellanza ta' Lourdes fil-Qrendi. Pietru Pawl kien kappillan ħabrieki u mimli ideat. F'dawk iż-żminijiet kienet qed tikber id-devozzjoni lejn il-Madonna wara d-dehriet tagħha f'Lourdes fl-1858. Hu xtaq li fil-parroċċa tal-Qrendi tidhol devozzjoni lejn il-Madonna ta' Lourdes. Fil-fatt, dan il-kappillan f'żgħożitu fieq minn marda u ġhalhekk din id-devozzjoni xtaqha bħala radd ta' ħajr lill-Madonna. Din id-devozzjoni setgħet tinżamm hajja bis-sahħha tat-twaqqif tal-fratellanza.

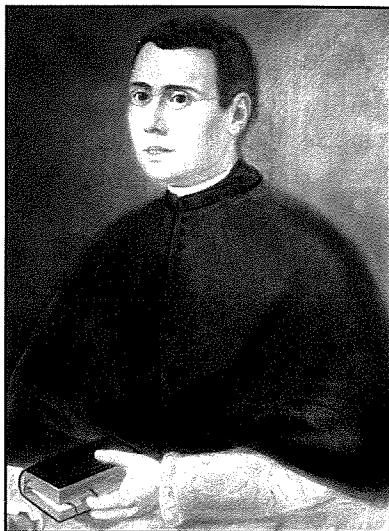
Permezz ta' rikors ipprezentat fil-Kurja, Pietru Pawl Xuereb talab biex iwaqqaf fratellanza ta' Lourdes fil-Qrendi. Ix-xewqa tal-kappillan Xuereb saret reallà meta fil-21 ta' Jannar ta' l-1878, l-Arċisqof Scicluna waqqaf il-fratellanza ta' Lourdes skond il-ligġijiet tal-Knisja. Ta' min ifakk li hu ta' unur kbir għalina ikoll li l-Fratellanza tagħna hija unita ma' żewġ kongrezzjonijiet li huma eretti t-Tnejn fil-Belt ta' Ruma.

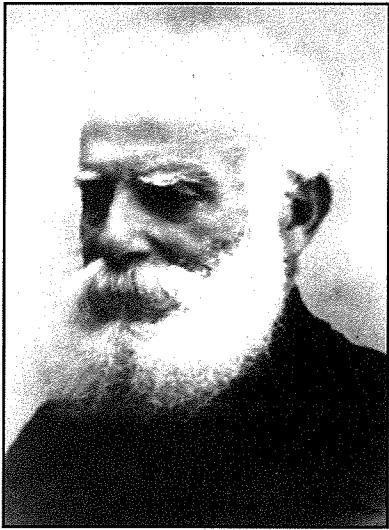
Kappillan Dun Enrico Mahoney

Il-Wisq Rev. Kappillan Dun Enrico Mahoney lahaq kappillan tal-Parroċċa tal-Qrendi fl-1950. Dan kien żmien meta l-Fratellanza ta' Lourdes kienet soppressa. Il-kappillan Mahoney kien kappillan rispettati mill-parruccani kollha. Hu għamel hafna ġid u karitā. Ix-xewqa tal-partitarji ta' Lourdes li terġa' titwaqqaf il-Fratellanza u ġhalhekk toħrog l-istatwa ta' Lourdes, b'xi mod inqatħejet fi żmien il-Kappillan Mahoney. Dan ghax fis-27 ta' Ĝunju, 1958, fl-okkażjoni taċ-ċentinarju tad-dehriet ta' Lourdes, l-Arċisqof Mikkel Gonzi rega' waqqaf il-Fratellanza. Wara tant snin siekta fin-niċċa tagħha, issa din l-istatwa tal-Madonna setgħet terġa' toħrog processjonalment mar-rahal tagħna.

Meta twaqqfet il-fratellanza, il-fratelli tefghu ghajnejhom fuq l-ahjar statwarju fil-kartapesta. F'Malta, ma kienx hawn ahjar minn Karlozz Darmanin, li kien imharreg sewwa f'din l-arti. Malta kienet miżgħuda bi statwi li kienu harġu minn idejn dan is-Senglean. Din l-istatwa tleſtiet fl-istess sena ta' l-erezzi tal-Fratellanza fl-1878. Għalhekk l-istatwa din is-sena għalqet ukoll 125 sena. Il-vara tal-Madonna ta' Lourdes tirrifletti bosta karakteristiċi tal-hila artistika ta' dan l-istatwarju: il-grazzja kbira fil-wiċċ, fl-espressjoni u fil-poża devota tal-figura tal-Madonna. Fi ftit kliem, il-vara tal-Madonna ta' Lourdes tal-Qrendi għandha post importanti fil-qasam tal-wirt artistiku ta' għixx it-tnejn u tagħmel ġieħ lill-awtur tagħha, Karlu Darmanin.

Kappillan Pietru Pawl Xuereb

Karlozz Darmanin